

Töötervishoiu talituse 2017. a. sihtkontrolli kokkuvõte.
Ohutegurite hindamine riskianalüüsis ning ohutegurite
maandamise abinõud tegevuskavas.

Töötervishoiu talituse kuues sihtkontroll selgitas välja, kas tööandja on hinnanud töökeskkonna ohutegureid objektiivselt ning kuidas on kavandanud abinõud nende ohutegurite mõju vältimisel või vähendamisel.

Külastatavad ettevõtted valiti välja nendes ettevõtetes registreeritud tööst põhjustatud haigestumiste järgi.

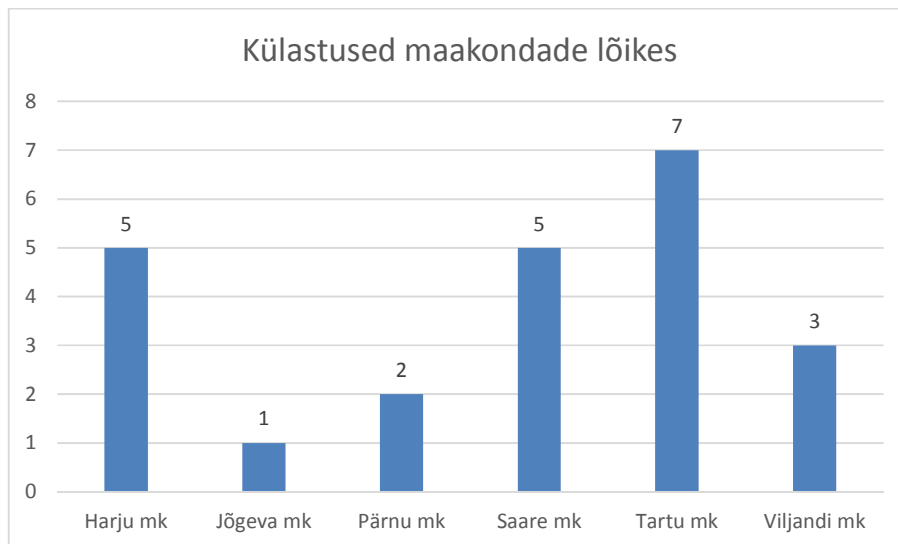
Tööst põhjustatud haigestumine (TPH) on töökeskkonna ohuteguri põhjustatud haigus, mida ei loeta kutsehaiguseks.

TPH puhul on ajaline tegur selle väljakujunemisel väga varieeruv ning sellega kaasneb üldjuhul ajutine töövõimetus. Haiguse õigeaegsel avastamisel, õigete ravivõtete ja töökorraldusega võib järgneda ka tervenemine.

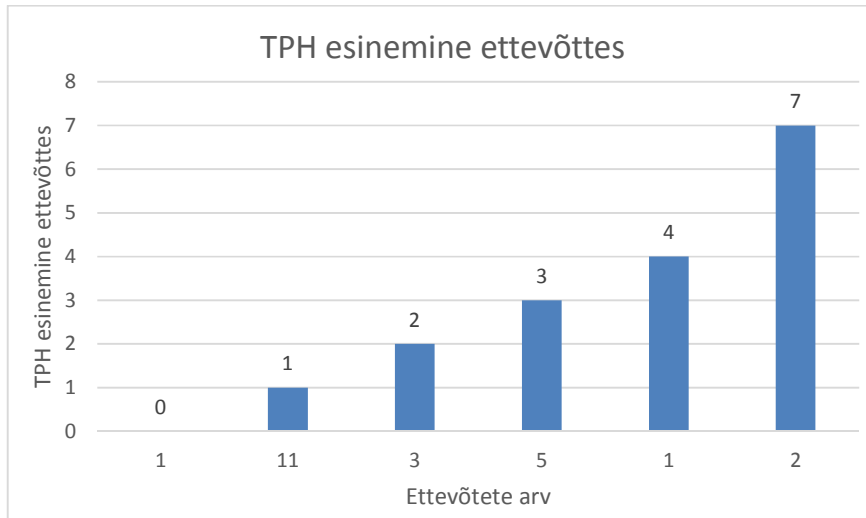
Tavaliselt avastatakse töötajal TPH tavapärase tervisekontrolli käigus. Viimase viie aasta jooksul on Eestis diagnoositud 723 TPH, kusjuures võib TPH diagnoosile järgneda sageli ka kutsehaigus. Varasemaid juhtumeid analüüsid on selgunud, et 37 protsendile kutsehaigusele on eelnenud töötajal TPH diagnoosimine. See näitab, et tervisehäirega töötaja töötab töökeskkonnas samades tingimustes edasi, töökorralduses midagi ei muutu ning tervisehäire aina süveneb. Enim TPHsid on põhjustatud füüsilisest ülekoormusest tööl ning ohustatumad ametid on kokad, müüjad, õmblejad, seadme- ja masinaoperaatorid, lukksepad, keevitajad, puidutöötajad jne.

Sihtkontroll viidi läbi 23 ettevõttes ning valikus oli kõige enam tootmisettevõtteid.

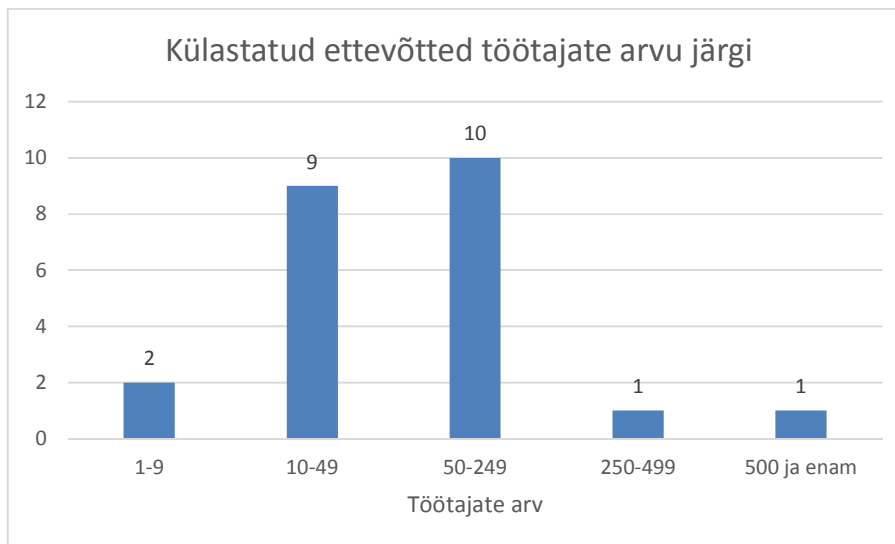
Kõige rohkem külastusi viidi läbi Tartu maakonnas.

Enamikes ettevõtetes oli diagnoositud 1 TPH, kuid töötervishoiu tööinspektorid külastasid ka ettevõtteid, kus oli töötervishoiuarst erinevatel aastatel diagnoosinud kokku 7 TPH. Ühes valimisse sattunud külastatud ettevõttes ei olnud küll TPH diagnoositud, kuid selle kohta oli Tööinspeksioonile laekunud palju kaebusi töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumiste kohta.

Külastused viidi peamiselt läbi väike- ja keskmise suurusega ettevõtetes.

Läbiviidud sihtkontroll näitas, et enamike TPH põhjusteks on olnud füüsiline ülekoormus, mille tervist kahjustavale mõjule on mõnel juhul kaasa aidanud töökeskkonnas esinev vibratsioon, ebasoodne sisekliima. Kolmel juhul oli TPH põhjuseks ka keemiline ohutegur.

Kõikides külastatud ettevõtetes oli riskianalüüs läbi viidud ning 11 juhul oli kasutatud selleks ettevõttevälist teenusepakkujat. Kaheksa ettevõtet oli riskianalüüsi koostanud koostöös teenusepakkujaga ning neljal juhul oli see tehtud ettevõttes oma jõududega. Riskianalüüsi läbiviimiseks kasutati peamiselt Briti standardi 8800 erinevaid versioone.

Töötervishoiu töoinspektorid hindasid erinevaid töökeskkonna ohutegureid nelja erineva kriteeriumi järgi – kas ohutegur üldse töökeskkonnas esineb, kas seda on hinnatud ning kirjeldatud riskianalüüsis ning kas tööandja on kavandanud ka meetmeid selle ohuteguri mõju vähendamiseks või vähendamiseks. Riskianalüüsid oli paremini osatud hinnata ja analüüsida füüsilisi ohutegureid. Nii olid kavandatud ka asjakohased meetmed füüsiliste ohutegurite mõju vähendamiseks. Umbes kahel kolmandikul juhtudest oli füüsiline ülekoormus ohutegurina alahinnatud – seda ei olnud riskianalüüsis piisavalt iseloomustatud ning ohuteguri mõju oli alahinnatud. Ka vajalike abinõude kavandamine oli oluliselt üldsõnalisem ja ebamäärasem. Füüsilise ülekoormuse erinevatest aspektidest oli kõige vähem tähelepanu pööratud monotoonsele, korduvatele ühetaoliste liigutustega tehtavale tööle.

Vähe tähelepanu oli pööratud ka tööstressi allikatele ning vahetustega töötamisel tekkida võivatele probleemidele.

Kokkuvõttes olid töötervishoiu tööinspektorid sunnitud märkima, et umbes pooltel juhtudest ei iseloomusta ettevõtte töökeskkonna riskianalüüs ettevõtet piisavalt ning vaja oleks viia läbi uus riskide hindamine, mis kirjeldaks ettevõtte praegust töökeskkonda. Küll aga tuleb mainida, et puudused esinesid riskianalüüsis, mis oli koostatud ettevõtte enda töötajate poolt (tööandja, töökeskkonnaspetsialist) ja ka siis, kui selle oli koostanud ettevõtte kellegagi koostöös. Tekib küsimus, kas ettevõtte juht või töökeskkonnaspetsialist on mõjutanud riskianalüüsi läbiviimist ning ohutegurid on pigem alahinnanud teadlikult või ei tunne ka tööandja koostööpartner töökeskkonna ohutegureid piisavalt hästi.

Näiteks kirjutab märkustesse töötervishoiu tööinspektor: 2000. aastal koostatud riskianalüüsis on riskitase hinnatud objektiivselt kohati ka V ja IV riskitasemega. 2009. aasta riskianalüüsis on kõik ohutegurid hinnatud kas 1 või 0. 2015. aasta riskianalüüsis on ohuteguritele antud sõnaline hinnang (keskmine, väike, normaalne, ei ole). (Kahjuks aga töökeskkond ei olnud selles ettevõttes nii hea, et niisugused hinnangud ohuteguritele oleksid olnud põhjendatud).

Kolm neljandikku ettevõtetest olid riskianalüüsi käigus korraldanud ka töökeskkonnalased mõõdistamised. Kahel juhul ei olnud tööandja tellinud seda akrediteeritud mõõtelaboriilt, vaid olid tehtud ettevõtte enda indikaatorseadmetega. Mõõtmistulemused olid kajastatud kaheksas riskianalüüsis.

Positiivne on, et enamike riskianalüüside läbiviimisel olid kaasatud ka töötajaid ise, seda ka sel juhul, kui riskianalüüsi läbiviijaks oli teenusepakkuja. Kui töötajad kaasata töökeskkonna riskianalüüsi läbiviimisse, tajuvad töötajad, et nende arvamus on tööandja jaoks oluline. Tööandja saab omakorda teada, mis on töötajate endi arvates probleem töökeskkonnas.

Kolmest riskianalüüsist ei selgunud töötajate tervisekontrolli vajadus. Töötajate tervisekontrolli aluseks on töökeskkonna riskianalüüs ning tervisekontrolli tegijale tuleb teada anda töökeskkonna ohutegurid, millega töötaja kokku puutub. Kui aga andmed ohutegurite kohta on ebapiisavad, siis ei pruugi töötervishoiuarst kõiki vajalikke uuringuid korraldada ning mõni tööga seotud tervisehäire võib jääda tähelepanuta.

34 protsendil ettevõtetest ei selgunud riskianalüüsist ka isikukaitsevahendite (IKV) vajadus. Ka sel puhul võib tekkida olukord, kus vajalikud IKV jäävad töötajale väljastamata ning töötaja tervis ei ole töökeskkonnas kaitstud. Tööandja kohustus on töötajale anda teada tema tervist mõjutavatest ohuteguritest ning nende vältimiseks vajalikest abinõudest. Kui aga riskianalüüsis on ohutegur objektiivselt hindamata ning IKV kasutamise vajadust ei selgu, ei pea ka töötaja vajalikuks kanda nõ „igaks juhuks“ väljastatud IKV-d. Veelgi problemaatilisem on, kui IKV on valitud valesti ning selle tõttu pole töötaja tervis kaitstud.

Veerand ettevõtetest ei olnud koostanud riskianalüüsi alusel tegevuskava ohutegurite mõju vältimiseks või vähendamiseks. Taas tuleb rõhutada, et töökeskkonna riskianalüüsi ei ole vaja koostada dokumendi enda pärast või tööinspektorile esitamiseks. Riskianalüüsist peavad selguma ohutegurid, millele on vaja tähelepanu pöörata ja mis võivad töötajate tervist ebasoodsalt mõjutada.

Sihtkontrolli käigus selgus, et ühel ettevõttel oli tööinspektorile esitada tegevuskava aastast 2001. Nii võiks meelevaldselt järeldada, et hiljem pole 16 aasta jooksul töökeskkonna juhtimisele piisavat tähelepanu pööratud.

Tegevuskava ebamäärasust võiks ette heita umbes 30 protsendile ettevõtetest, sest tegevuskavas puudub nii selle teostamise ajakava ning pole märgitud ka vastutajaid ühe või teise tegevuse elluviimise eest.

Umbes 43 protsendis ettevõtetes ei jälgita ka tegevuskava elluviimist, mis jätab mulje, et kavandatud abinõud jäävadki vaid paberile ning töökeskkonnas, töö korralduses midagi ei muutu. Positiivne on, et üle 75 protsendi ettevõttes tutvustatakse töökeskkonna riskianalüüsi ka oma töötajatele. Iseasi on aga see, kuidas seda infot töötajad vastu võtavad ja endi jaoks teadvustavad. Siin aga väärib endiselt rõhutamist, et ainult riskianalüüsi olemasolu ei muuda töökeskkonda ohutumaks, vaid töökeskkonna riskianalüüs on üks töökeskkonna juhtimise abinõu, millele peavad alati järgnema ka teised tegevused tööelu parendamiseks.

Arvestades eespooltoodud rõhutab Tööinspeksioon järgmist:

1. Töökeskkonna riskianalüüs ei ole dokument, mida tuleb koostada dokumendi olemasolu pärast. Riskianalüüs peab andma objektiivset infot töökeskkonnas esinevate ohtude kohta. Riskianalüüsile peab järgnema tegevuskava koostamine, kus on nii täitmise ajakava, määratud vastutajad ning toimub ka rakendatud meetmete kajastamine.
2. Riskianalüüsis ei tohi ohutegureid alahinnata. Vastasel juhul võib jääda ekslik mulje, et midagi ei ole vaja muuta.
3. Nii riskianalüüs kui ka tegevuskava koostamine ei pruugi olla ühekordne tegevus. Pigem on see dünaamiline, mis muutub koos töökeskkonnaga, teadmiste tõusuga ja tehniliste vahendite arenguga.
4. Kui tööandjal või töökeskkonnaspetsialistil jääb teadmisi vajaka, on riskide hindamiseks soovitatav kasutada ettevõttevälisest teenusepakkujat.
5. Töökeskkonna riskianalüüs annab tööandjale teada ohuteguritest, mis peavad olema tervisekontrolli aluseks. Tervisekontrolli korraldamine ei vähenda töökeskkonna ohutegurite mõju ja ei väldi tööga seotud haigestumiste teket. Tervisekontrolli korraldamine aitab kiiremini saada aimu, kas töökeskkonnas on vaja midagi muuta ja kuidas seda muuta.
6. Töökeskkonna riskianalüüsist peab selguma ka IKV kasutamise vajadus. Õigesti valitud IKV on töötajate tervisehäirete vältimisel oluline abinõu, kui ohutegurit ei ole võimalik vältida või vähendada kollektiivsete abinõudega.

Kokkuvõtte koostas:

Silja Soon
21.09.2017